

การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน
Potential Development of Phrapariyatthamma School Administrators
Department of General Education, Nan Province

ชัชภูมิ สีชมภู, หยกแก้ว กมลวรเดช,
พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และ วจี ปัญญาใส
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Chatphum Sichomphoo, Yokkaew kamolvoradej,
Phimphaka Thammasit and Vajee Panyasai
Uttaradit Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : chat.chomphoo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน 3) เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ จังหวัดน่าน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์ แบบบันทึกการจดเวที ประชาคมและการประชุมกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารโรงเรียน ต้องการได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับแนวคิดบริหาร ความรู้และนวัตกรรม ในการบริหารโรงเรียน ผลการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียน โดยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการระดมสมอง เพื่อวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ การนำเสนอกระบวนการบริหารจัดการที่ดีของแต่ละโรงเรียน ผลการหาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารทุกโรงเรียนได้นำความรู้มาปรับใช้ในการบริหารโรงเรียน มีการประชุม และร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย เพื่อการบรรลุผลสำเร็จ มีการจัดทำแผนพัฒนาของโรงเรียน โดยเน้นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

คำสำคัญ: โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา; การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร

Abstracts

This research aims to 1) to study the basic information necessary for the development of administrator potential, Phrapariyattham school, department of general education, Nan province. 2) to develop the potential of administrator of Phrapariyattham school, department of general education, Nan province. 3) to find guidelines for the management of Phrapariyattham School, department of general education, Nan province. The population used in the study consisted of 60 people of School administrators, department of general education, Nan province. The research tools used were interviews, the community forum record forms and group meeting. The data were analyzed by frequency and content analysis.

The result show that the school administrators want to develop knowledge management concepts and innovations in school management. The results of the development of school administrators through workshop seminars and brainstorming to analyze the school context, planning to improve the quality of education and the presentation of good management processes of each school, and finding guidelines for school management by Coaching and Mentoring found that all school administrators have applied their knowledge in school administration, meetings were held and jointly analyzed to find ways to develop by defining the vision, mission and goals for achieving results, and the school development plan has been developed with an emphasis on student achievement.

Keywords: Department of General Education Phrapariyattham School; Development of Administrator Potential

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร ด้านวิชาการทางโลกควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ส่วนการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีสภาการศึกษาของคณะ สงฆ์เป็นองค์กรหลักมีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ดังนั้นการบริหารโรงเรียนจึงอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ในแต่ละระดับได้ช่วยกันรับผิดชอบดูแล โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐ หรือเป็นพลเมืองที่ดีสืบต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 1) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจึงเป็นจัดการศึกษาที่วัดโดยพระสงฆ์ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ให้แก่พระภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนวิชา พระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับวิชาสามัญตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนมีสถานภาพเป็นสถานศึกษาขั้น พื้นฐานตามกฎหมายกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการ

จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2548 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาแห่งสถาบันพระพุทธศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม จึงเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการ สร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐและเอกชนทั่วไปได้ นอกจากนี้ยังเป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการจัด การศึกษาเป็นเอกลักษณ์และมีวัตถุประสงค์พิเศษ กล่าวคือเป็นโรงเรียนเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นการสร้างศาสนทายาทที่ดีเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมเป็นพุทธศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยที่เป็น พุทธบัญญัติ มีหลักพุทธธรรมนำชีวิต อันเป็นคุณลักษณะปริยัติสามัญที่พึงประสงค์และสามารถทำ หน้าที่เผยแผ่พุทธธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงบูรณาการวิชาการทั้งทางธรรมและทางโลกได้อย่างดี มีวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันอีกด้วย เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียน พร้อมทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีบทบาทร่วมกันกำหนดแนวทางบริหารจัดการศึกษาพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ ได้รับความศรัทธาเชื่อมั่นจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาบวชเรียนซึ่งนับว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติงานที่สืบทอดกันมาโดยลำดับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการสนองงานเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม มีโครงสร้างการบริหารงานและการจัดการศึกษา เป็นสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 14 เขต โรงเรียนปริยัติธรรมจังหวัดน่าน อยู่ในเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 6 เขตและ (สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, 2565 : ออนไลน์)

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสู่ความสำเร็จและมีคุณภาพนั้น ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญหลายประการและต้องเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหาร และมีศิลปะในการประยุกต์ใช้ความรู้ นั้น จากผลการวิจัยของพระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง และคณะ (2563 : 266-282) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พบว่าองค์ประกอบด้านคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ทักษะ ได้แก่ 1) มีความรอบรู้ (Mastery) 2) มีความรู้ในขอบข่ายของศตวรรษที่ 21 (Themes of 21st century) 3) มีทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and innovation) 4) มีทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information media and technology skills) 5) มีทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and career skill)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน ถือเป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มีจำนวนโรงเรียน 16 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนเซี่ยงกลางปริยัติศึกษา โรงเรียนนันทจริมเขตศึกษา โรงเรียนนันทบุรีวิทยา วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุแช่แห้ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดภูเก็ด โรงเรียนพระปริยัติธรรมอนุสรณ์วัดฟ้าสวรรค์ โรงเรียนพระศาสนาภรณ์วัดเมืองราม โรงเรียนวัดดอนมดแดงสันติสุขวิทยา โรงเรียนวัดนารายวิทยา โรงเรียนวัดน้ำไคร้วิทยา โรงเรียนวัดบ่อหลวงวิทยาธรรม โรงเรียนวัดบุญยืน โรงเรียนวัดแม่จริมโสภิตาราม โรงเรียนวัดกลาง และโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุงวิทยา จากการดำเนินงานที่ผ่านมา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน มีจัดการเรียนการสอนอยู่ในขอบเขตจำกัดมากและไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง และยังประสบกับสภาพและปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ทำให้การบริหารจัดการ ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีจำนวนพระภิกษุสามเณรลดลง การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ยังมีขีดจำกัด จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะครู ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยหลักสูตรการบริหารการศึกษา ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดน่านและวิทยาลัยน่าน จึงจัดโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน เพื่อพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่เก่งคิด เก่งงาน และเก่งคน มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของโรงเรียน พร้อมทั้งจะพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ จังหวัดน่าน ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน
2. การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน
3. แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ จังหวัดน่าน

1.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน 16 โรงเรียน จำนวน 60 รูป/คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน จำนวน 16 โรงเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

พฤษภาคม – สิงหาคม 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์/แบบบันทึกการสัมภาษณ์
2. แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม
3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 โดยการใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์และการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม และการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ใช้การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ดำเนินการ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียน ระยะที่ 2 เป็นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียน ระยะที่ 3 เป็นการหาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียน โดยการจัด

ประชุม อภิปรายแสดงความคิดเห็นและการสัมภาษณ์ ผู้ร่วมประชุมและให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน จำนวน 60 รูป/คน จัดขึ้นที่ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน ในวันที่ 27 พฤษภาคม 2565 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน ทั้ง 16 โรงเรียนดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนที่อยู่อำเภอรอบนอกยังขาดแคลนทรัพยากรในการบริหารสถานศึกษาขาดความมั่นคงในวิชาชีพจึงมีการเข้าออกบ่อยงบประมาณได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนยังมีน้อย ผู้บริหารบางส่วนขาดแรงจูงใจเนื่องจากสวัสดิการและค่าตอบแทนน้อย ด้านครูผู้สอน พบว่ายังมีครูที่ไม่มีวุฒิทางครูและสอนไม่ตรงเอก ยังขาดครูบางสาขาเช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ครูยังได้รับค่าตอบแทนไม่เป็นไปตามวุฒิทางการศึกษา ยังขาดสวัสดิการที่เหมาะสม ส่วนด้านนักเรียน จำนวนผู้เรียนมีอัตราส่วนลดลงทุกปี อัตราการออกกลางคันหรือไม่ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีมากขึ้น อันเนื่องมาจากครอบครัวมีฐานะยากจน ขาดโอกาส รวมทั้งค่านิยมของวัยรุ่นที่ต้องการความอิสระและไม่ต้องการอยู่ในเพศบรรพชิต ความต้องการได้รับการพัฒนา พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารโรงเรียนต้องการได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับ ความรู้และนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเพื่อนำไปบริหารงานของโรงเรียน ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงบประมาณและด้านบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียนต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำ ต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการโรงเรียน ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยในยุค New Normal ต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา ด้านครูผู้สอน ครูต้องการได้รับการพัฒนาวิชาชีพเช่นเดียวกับข้าราชการครูสังกัดอื่น ครูต้องการได้รับการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ครูต้องการได้รับการพัฒนาการผลิตสื่อและเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ส่วนด้านนักเรียน นักเรียนต้องการได้รับการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาปัจจัยการดำรงชีพที่เหมาะสมเพียงพอในการศึกษาและต้องการสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอเหมาะสมของโรงเรียนและชั้นเรียน

2. ผลการศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน โดยการจัด

ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ผู้ร่วมประชุมสัมมนาและให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน 16 โรงเรียน จำนวน 60 รูป/คน จัดขึ้นที่ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน ในวันที่ 12 มิถุนายน 2565 มีกิจกรรมบรรยาย โดยคณะวิทยากรกระบวนการ พร้อมทั้งการเปิดอภิปราย

และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภายใต้หัวข้อ “โรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุควิถีใหม่กับการปรับเปลี่ยนเชิงกระบวนการ” เพื่อการปฏิรูปการศึกษายุคดิจิทัล” มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำในยุค ไทยแลนด์ 4.0 ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียน ความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงบประมาณและด้านบริหารงานทั่วไป ความรู้กับการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการโรงเรียน ความรู้เกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยใช้รูปแบบวิทยาการกระบวนการ มีการบรรยายและผู้ร่วมประชุมสัมมนาร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น ส่วนในภาคบ่ายมีกิจกรรมการระดมสมองในกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์บริบทของแต่ละโรงเรียนพร้อมทั้งนำเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน สรุปลงในใบงานและนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดน่าน พบว่ามีจุดแข็ง (Strength) คือ ชุมชนมีทัศนคติที่ดีให้การยอมรับและให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีความมุ่งมั่นเสียสละในการทำงาน มีความรู้มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า ในโครงการพัฒนาเด็กในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) และระบบการบริหารงานของโรงเรียนมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จุดอ่อน (Weakness) ที่พบคือ ชุมชนในเขตอำเภอรอบนอกมีฐานะเศรษฐกิจไม่ดีส่งผลให้คนบริจจาคำบุญน้อยลง ครูมีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงวิชาที่สอน ครูขาดขวัญกำลังใจขาดความมั่นคงในวิชาชีพ ทำให้มีอัตราการลาออกบ่อยเมื่อได้งานใหม่ที่ดีกว่า ครูบรรพชิตรับกิจนิมนต์มาก มีภาระงานหลายด้านและยังขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน การนิเทศกำกับติดตามยังไม่เป็นระบบดีพอ ด้านงบประมาณ ได้รับการจัดสรรงบประมาณล่าช้าและยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน บุคลากรอย่างขาดความรู้เกี่ยวกับระเบียบบริหารงบประมาณ ด้านโอกาส (Opportunity) มีกฎหมายพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 และกำลังมีการออกกฎหมายลูกตามมา ทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการพัฒนาเด็กในถิ่นทุรกันดาร (กพด.)และมีการดำเนินการตามแผนของโครงการที่ชัดเจน มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการของกระทรวงดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมหรือ ICT มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์หรือ DLTV ด้านอุปสรรคหรือภาวะคุกคาม (Threat) สัญญาณอินเทอร์เน็ตบางโรงเรียนไม่เสถียร บุคลากรยังขาดความรู้ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา

ผลการระดมความคิด อภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสนอแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรมีการวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษา ผลการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ผลการทดสอบระดับชาติด้านพุทธศาสนา (B-NET) เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรมีการนิเทศติดตามกำกับติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ควรเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ควรมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียนทั้งทางโลกและทางธรรม ด้านการบริหารงานบุคคล ควรบริหารงานบุคคลด้วยหลักธรรมาภิบาลและหลักพรหมวิหารธรรม ควรมีการสรรหาบรรจุแต่งตั้งและพัฒนาบุคลากรตามระบบการบริหารงานบุคคลของภาครัฐ ควรจะตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาวิชาชีพและการจัดสวัสดิการ ควรจัดอบรมถวายความรู้ด้านการบริหารและการจัดการศึกษาให้กับเจ้าอาวาสที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรศึกษารูปแบบการบริหารและยกย่องเชิดชูผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการบริหารงบประมาณ ควรให้ความสำคัญกับการบริหารงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การบริหารงบประมาณควรเน้นความมีประสิทธิภาพและความโปร่งใส ควรมีนโยบายและแนวทางในการรับการสนับสนุนการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม ควรหารูปแบบและวิธีการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เหมาะสม ควรพัฒนาและให้ความรู้ เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณแก่ผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานโรงเรียน ควรมีการสำรวจความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่เพื่อจัดการศึกษา ควรจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ควรรณรงค์ให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3. ผลการศึกษาการหาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า หลังจากการอบรม ผู้บริหารโรงเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาปรับใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน โดยมีการประชุมบุคลากรเพื่อทำการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาโรงเรียน มีการทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนาเพื่อการบรรลุผลสำเร็จ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อต่อยอดความรู้และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเน้นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และยังพบว่า โรงเรียนมีความต้องการได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน การใช้โปรแกรมต่างๆ การใช้เกมเป็นสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร การพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้มีวิทยฐานะ รวมทั้งการพัฒนาครูที่ยังไม่มีใบประกอบวิชาชีพครู การส่งนักศึกษามาฝึกปฏิบัติการสอนในสาขาที่ขาดแคลนและต้องการให้ให้นักศึกษามาออกค่ายวิชาการในโรงเรียน นอกจากนั้นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนทางมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชั้น ๖ ให้ประสานสั่งการโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดที่มีความพร้อมและตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเพื่อจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อให้ความร่วมมือและสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนตามบริบทและความเหมาะสมต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ต้องการได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับ ความรู้และนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเพื่อนำไปบริหารงานของโรงเรียน ความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้จากสื่อที่มากับเทคโนโลยีสมัยใหม่สืบค้นหาได้อย่างไร้ขีดจำกัด การบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาชาติ จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องเรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่ใช้ในการบริหารงานทั้ง 4 ด้านและต้องพัฒนาศักยภาพตัวเองตลอดเวลา สอดคล้องกับ ทิพวรรณ ล้วนปลีสิทธิ์กุล (2562 : 124) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม คุ่ม ค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องแสดงศักยภาพทางด้านการบริหารสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสุวณัฏ์ เสนแพ้ง และคณะ. (2563 : 266-282) ที่ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 พบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา ในปัจจุบัน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน และรูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยงานหลักการบริหาร 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป

2. จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงเรียน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าผู้บริหารได้รับความรู้จากทีมวิทยากรกระบวนการและได้รับอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการแนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียน และการระดมสมองเพื่อวิเคราะห์บริบท จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคพร้อมกันนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมของแต่ละโรงเรียน และมีการอภิปรายสนับสนุนแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารของแต่ละโรงเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์ปัญญพล ปญญาพล และคณะ (2560 : 91-104) พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมสู่ความเป็นเลิศ ต้องมีการสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีสุขภาพและคุณภาพ มีการพัฒนามาตรฐานสำนักศาสนศึกษาให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ ต้องมีการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาระบบ การบริหารที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และสอดคล้องกับพัชราภรณ์ ดวงชื่น (2561 : 248-256) ได้เสนอมุมมองการบริหารองค์การศึกษาในโลก **Disruptive** ไว้ว่าผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศในสถานศึกษาให้มีการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี การสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผู้บริหารต้องส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจครูและบุคลากรของสถานศึกษาให้นำความรู้ ความสามารถด้าน

เทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่สถานศึกษา จัดให้มาสร้างนวัตกรรมใหม่ในการจัดการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดให้มีระบบการกำกับติดตามและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษาทั้งครู-อาจารย์ บุคลากรทุกคน

3. การหาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารทุกโรงเรียนได้นำความรู้มาปรับใช้ในการบริหารโรงเรียน มีการประชุม และร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนา มีการจัดทำแผนพัฒนาของโรงเรียน โดยเน้นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้เป็นผลเนื่องจากจัดกิจกรรมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ได้ให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหาร นำมากำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับ ชัชชญา พิระธณิศร์ (2563 : 126-139) ได้กล่าวถึงความท้าทายการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค Disruptive Change ต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูง ใช้กระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดและทันต่อสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ต้องเข้าใจและใช้สื่อ สังคมออนไลน์ เพื่อการสื่อสารข้อมูลที่รวดเร็วทั่วถึงและยังต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัลให้รู้ทันความเปลี่ยนแปลง และต้องกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และทิศทางขององค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ และสอดคล้องกับผลวิจัยของพระณัฐพงศ์ คงเพชร (2563 : 86-87) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการบริหารงานโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นครชัยบุรินทร์ ว่า สถานศึกษาควรมีการวางแผนจัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกำกับติดตามงานการบริหารงานบุคคล สถานศึกษาควรมีการจัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณ แผนงาน งาน โครงการ ให้มีความเชื่อมโยงกับผลผลิตและผลลัพธ์ ตามตัวชี้วัดความสำเร็จของต้นสังกัด และสถานศึกษาควรมีการปรับการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณและคุณภาพการศึกษา เพื่อออกแบบการจัดระบบงานภายในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาครัฐและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรเพิ่มงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากรให้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มากขึ้น
2. องค์กรคณะสงฆ์ควรมีนโยบายและแนวทาง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรภาครัฐและเอกชน สมาคม มูลนิธิฯ เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. ควรศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
3. ควรศึกษาตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
4. ควรศึกษารูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชัชชญา พิระธณิศร์. (2563). ความท้าทายการจัดการศึกษาในยุค **Disruptive Change** ของผู้บริหารสถานศึกษา. *ศึกษาศาสตร์สาร*. 4 (2), 126-139.
- ทิพวรรณ ล้วนปสิทธิสกุล. (2562). *คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0*. คุษณินพนธ์ปริญาคุษณินบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญพล ปญญาพล และคณะ. (2560). การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8 (2), 91-104.
- พระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง, 2ณรงค์ พิมสารและณณมล ปุญชเขตต์ทิกุล. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่21. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (3), 266-282.
- พระณัฐพงศ์ คงเพชร. (2564). *การจัดการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นครชัยบุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2561). เปลี่ยนมุมมองการบริหารองค์กรการศึกษาในโลก **Disruptive**. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 8 (2), 248-256.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กองพุทธศาสนา. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. (2565). โครงสร้างสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2565. แหล่งที่มา: <http://www.pariyatdharma.ac.th>